

EU militær og Nobels fredspris

Af Holger Terp

Nobelinstituttets bibliotek i Oslo er norsk depotbibliotek for EU litteratur, så man må formode, at Nobelkomiteens eksperter har haft rige muligheder for at sætte sig ind i den relevante litteratur om EU's fredsskabende aktiviteter gennem tiden som var begrundelsen for tildelingen af fredsprisen 2012. Et depotbibliotek modtager alle officielle publikationer fra den institution eller organisation, det er depot for.

Den Europæiske Union (EU) og dens forløbere har gennem mere end seks årtiers bidraget til fremme af fred og forsoning, demokrati og menneskerettigheder i Europa, lyder begrundelsen fra Oslo som fortsætter¹:

"... I mellemkrigstiden har den norske Nobel-komite uddelte flere priser til enkeltpersoner, der arbejdede for tysk-fransk forsoning. I årene efter 1945 er forsoning en realitet. Anden Verdenskrig frygtelige lidelser demonstrerede behovet for et nyt Europa. Gennem 70 år havde Tyskland og Frankrig udkæmpet tre krige. I dag er krig mellem Tyskland og Frankrig utænkelig. Dette viser, at historiske fjender gennem målrettet arbejde og udvikling af gensidig tilid kan blive nære partnere.

I 1980'erne kom Grækenland, Spanien og Portugal med i Den Europæiske Union. Indførelsen af demokrati var en forudsætning for, at de kunne blive medlemmer. Berlin-murens fald gjorde EU-medlemskab muligt for en række central- og østeuropæiske lande og dermed begyndte en ny æra i Europas historie. Opdelingen mellem øst og vest er stort set nedbrudt, demokrati styrkes, og mange etnisk-nationale konflikter er bilagt.

Når Kroatien kommer med som medlem næste år og ved det at det er startet forhandlinger med Montenegro om medlemskab og at Serbien er givet kandidatstatus, styrkes forsoningsprosessen på Balkan. I det sidste tiår har Tyrkiets muligheder for EU medlemskab fremmet demokrati og menneskerettigheder også her.

EU er inde i en periode med store økonomiske vanskeligheder og betydelig social uro. Den Norske Nobelkomite ønsker at fokusere på, hvad som for komiteen har været EU's vigtigste resultat: den vellykkede kamp for fred og forsoning og for demokrati og menneskerettigheder. Den stabiliserende rolle EU har spillet, har bidraget til at omforme størstedelen af Europa fra et krigens til et fredens kontinent.

EU's virksomhed repræsenterer "folkenes forbrødring" og udgør en form for de "fredskongresser" som Alfred Nobel refererer til som kriterier for fredsprisen i sit testamente fra 1895."

Det følgende om våbenproduktion, våbenhandel og nedrustning i EU er der ikke skrevet og debatteret så meget om på dansk, at det gør noget. Ikke engang Nobelkomite-

¹ Kilde: - http://nobelpeaceprize.org/nb_NO/laureates/laureates-2012/announce-2012/

ens overfor citerede pressemeddelelse findes i skrivende stund på dansk. De her anvendte datakilder er bl.a. som noget metodisk nyt her til lands, de nationale opgørelser over de enkelte landes våbeneksport, der – skal det nævnes i forbifarten, ofte er meget svingende kvalitetsmæssig set, sammenkædet med private vejvisere over våbenfabrikker, hvor det har været muligt at finde oplysningerne. Selvfølgelig har der i danske massemedier været formidlet en del om EU's våbeneksport, men det er alt sammen beskrivelser af enkeltsager og ikke nogen tilstræbt form for systematisk analyse af denne specielle handelspolitiske udvikling gennem de senere år.

Det er ikke naturvidenskabens og matematikkens ubrydelige love og definitioner der er genstand for denne beretning, men samfundsfag, handelspolitik og økonomi. Bortset fra fred, kan alle begreber der anvendes i det følgende gradbøjes politisk. Næsten alle kilder og referencer er engelsksprogede. Begreberne forsvar og militær anvendes som synonymmer. Alle fabrikker og virksomheder i det følgende er våbenfabrikker, med mindre andet er angivet.

Hvad er EU?

EU er ikke en føderal stat, men en international europæisk økonomisk og politisk organisation skabt af industrilande på baggrund af erfaringerne med anden verdenskrig, 1939-1945. EU består af et system af overnationale og mellemstatslige uafhængige institutioner, baseret på to grundlæggende traktater: Traktaten om Den Europæiske Union og Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde.

Hovedmotivet for anden verdenskrig var kamp om de europæiske kolonier i Afrika, Asien og i Stillehavsområdet, ganske på samme måde som dette også var krigsårsagen for første verdenskrig, 1914-1918. Kolonikrige med europæisk deltagelse fortsatte til langt op i den kolde krig, specielt i Afrika, Asien og i Mellemøsten, hvor krigenes direkte vold efterhånden blev afløst af en mere effektiv strukturel vold, der til gengæld ikke skabte krigenes store overskrifter i massemedierne.

Siden afslutningen af supermagternes kolde krig har der fundet borgerkrige, oprør og krige sted rund om i verden: På Balkan, i Irak, i Afghanistan, i Libyen og senest i Syrien. For nu blot at opremse et par enkelte internationale konflikter. Alle disse krige er udkæmpet med små og store våben, og har resulteret i store flygtningestrømme af folk, der vil væk fra krigenes mange rædsler. På tavlen står tilbage, at den internationale politik, hvori der bruges våben bliver vores allesammens problem. Det samme gør løsningerne på konflikterne.

Forudsætningen for EU: industrisamarbejde og toldunion

Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab, hvis stiftende medlemmer var: Frankrig, Vesttyskland, Italien, Holland, Belgien og Luxembourg, var den første i en række af overnationale europæiske institutioner, der udvikler sig til Den Europæiske Union,

Schumanerklæringen – 9. maj 1950, uddrag

"Verdensfreden vil kun kunne sikres gennem skabende kræfter, der står mål med de farer, der truer den."

...

"Det franske regering foreslår at stille den samlede fransk-tyske produktion af kul og stål under en øverste, fælles myndighed, nemlig en organisation, der vil stå åben for deltagelse fra andre lande i Europa.

Fælles kul og stålproduktion vil øjeblikkeligt sikre tilvejebringelsen af fælles grundlag for økonomisk udvikling, første etape mod den europæiske føderation. Det vil ændre disse egnes skæbne, der længe har været helliget fremstilling af våben til krige, som de selv bestandig har været ofre for.

Den produktionssolidaritet, der således vil blive knyttet, betyder, at enhver krig mellem Frankrig og Tyskland bliver ikke alene utænkkelig, men også umulig. Oprettelsen af denne betydelige produktionsenhed, der vil stå åben for alle de lande, der vil deltage i den, og endelig give alle de lande, den forener, de grundlæggende forudsætninger for industriel produktion på samme betingelser, vil danne det reelle grundlag for deres økonomiske forening."

EU har en kommission med lovgivende myndighed, et ministerråd, en centralbank, en domstol, en ombudsmand og et parlament. Foruden politiske agenturer, forvaltningsorganer² og institutioner – og for fuldstændighedens skyld et flag og en nationalsang, men ikke ministerier, fælles politi, efterretningstjenester og militær – det, der normalt anses for at være grundlæggende i en statsdannelse.

EU er aktuelt en supermagt i støbeskeen, klemmt inde mellem USA og Rusland.

² Rådets Forordning (EF) Nr. 58/2003 af 19. december 2002 om vedtægterne for de forvaltningsorganer, der skal administrere opgaver i forbindelse med EF-programmer.

- http://europa.eu/agencies/executive_agencies/index_da.htm

EU i International organisation

Alle EU's 27 medlemslande³ er medlem af FN⁴ og nogle EU-lande er også medlem af NATO⁵ - der råder over kernevåben⁶, men ikke alle europæiske stater er medlem af EU⁷. EU har været observatørmedlem af De forenede nationer siden 1974, men har ikke selvstændig stemmeret i FN⁸.

EU's sikkerhedspolitik

Når EU ikke er en statorganisation, formuleres målsætninger som politikområder, eksempelvis sikkerhedspolitikken.⁹ EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik er baseret på principperne i De forenede nationers Charter. I tråd med dette charter, forsøger EU i al fald på papiret at fremme sikkerhed, fred, internationalt samarbejde, demokrati, retsstat og menneskerettigheder. EU våbenembargoer og terrorlister er en del af denne udenrigspolitik.

³ Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Irland, Italien, Letland, Litauen, Luxembourg, Malta, Polen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig.

⁴ Frankrig og Storbritannien er permanente medlemmer af FN's sikkerhedsråd.

⁵ Belgien, Frankrig, Grækenland, Holland, Italien, Luxembourg, Portugal, Spanien, Storbritannien og Tyskland.

⁶ NATO Nuclear Weapons Policy: Mission and Forces at the Crossroads. Presented to the IGCC Public Policy and Nuclear Threats Program University of California, San Diego August 4, 2010. / : Hans M. Kristensen - 20 s.

- http://www.fas.org/programs/ssp/nukes/publications1/Brief2010_IGCC080410.pdf

Nuklear udveksling / nuclear sharing, er et begreb i NATOs politik for nuklear afskrækkelse, som involverer lande uden egne atomvåben i planlægningen af NATO's brug af atomvåben som især indeholder bestemmelser om de væbnede styrker i disse lande deltagelse i at anvende disse våben.

⁷ Albanien, Bosnien og Hercegovina, Georgien, Hviderusland, Island, Kasakhstan, Kosovo, Kroatien, Makedonien, Montenegro, Norge, Rusland, Schweiz, Serbien, Tyrkiet, Ukraine og Vatikanstaten.

The Development of National and Regional Reports on Arms Exports in the EU and South Eastern Europe. / : Mark Bromley, Senior Researcher in the SIPRI Arms Transfers Programme.

- Belgrade Serbia : The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons, 2011. - 50 s.

⁸ How the European Union and the United Nations cooperate.

- Bonn : United Nations Regional Information Centre for Western Europe, Liaison Office in Germany, [2007]. - 16 s.

- http://www.unric.org/html/english/pdf/Leporello_EU-VN_e.pdf

⁹ Kilde: http://europa.eu/pol/cfsp/index_da.htm

EU har sin egen udenrigs- og sikkerhedspolitik og kan således tale og handle samlet, når det gælder verdensanliggender.

Lissabontraktaten indførte i 2009 ændringer, der gør det nemmere for EU at handle mere aktivt og konsekvent. Disse ændringer omfatter oprettelsen af posten som EU's højtstående repræsentant for udenrigs- og sikkerhedspolitik, som koordinerer mellem EU-landene i udformningen og gennemførelsen af udenrigspolitikken. EU har ingen hær. Som led i den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik bruges, efter behov, styrker fra EU-landene

Udenrigs- og sikkerhedspolitik er det område, hvor medlemslandenes regeringer bevarer de væsentligste beføjelser, selv om udenrigstjenesten - og i mindre udstrækning EU-Kommissionen og Europa-Parlamentet - er inddraget i processen. De afgørende beslutninger træffes ved enstemmighed.

Alle lande, der både har et militær og en våbenindustri, har et potentielt militært industrielt kompleks alt efter industrialiseringsgraden og ressourcer og dermed også en indbygget militarisme, hvor forsvarspolitikken i overvejende grad prioriterer højere end diplomati og konfliktløsning.

EU militær

Alle EU stater, minus Danmark¹⁰, er medlem af det Det Europæiske Forsvarsagentur¹¹.

"EU har opbygget et europæisk forsvarsagentur, som bl.a. har til formål at styrke EU's industri- og teknologibase på forsvarsområdet og skabe et konkurrencedygtigt europæisk marked for forsvarsudstyr. Derudover skal agenturet bidrage til at udvikle EU landenes forsvarskapaciteter, at fremme europæisk forsvarsrelateret forskning og teknologiudvikling samt at fremme europæisk samarbejde om forsvarsmateriel", forklarer Forsvarskommissionen af 2008 i sin beretning s. 186.

Der er også et bilateralt samarbejde mellem de enkelte EU lande. Frankrig og Storbritannien offentliggjorde i november 2010 en politisk aftale med omfattende bilateralt samarbejde inden for en række militære områder, herunder blandt andet, et "vist nukleart samarbejde, specielt inden for forskning", fremgår det af Forsvarsministeriets udaterede tre siders notat: Udviklingen i Forsvarsbudgettet i Danmark.

EU's våbenindustri og sikkerhedsindustri er forbundne kar. Som årene er gået, har EU bl.a. udviklet sig til et militært industrielt kompleks, lidt på samme måde som disse industrielt, økonomiske strukturer er udviklet i USA¹², Rusland¹³, Indien, Israel¹⁴

¹⁰ De danske militærudgifter fremgår bl.a. af Forsvarsministeriets udaterede tre siders notat: Udviklingen i Forsvarsbudgettet i Danmark, hvorefter "Budgettal dækker over Forsvarskommandoen, inkl. materielinvesteringer (skibe), bygge- og anlæg samt bidrag til NATO-programmer".

¹¹ Rådets afgørelse 2007/643/FUSP [EN] af 18. september 2007 om de finansielle bestemmelser for Det Europæiske Forsvarsagentur og om reglerne for indgåelse af offentlige kontrakter og om reglerne for finansielle bidrag fra Det Europæiske Forsvarsagents operationelle budget [EUT L 269 af 12.10.2007].

og i Kina. Det er der for så vidt intet nyt i. Vestunionens historie og udvikling under den kolde krig er et eksempel herpå.

Selve det militærindustrielle kompleks er et amerikansk udviklet sammensat begreb fra den første del af den kolde krig som søger at beskrive det idealiserede tætte samarbejde mellem politikere, militæret og industrien – her specielt våbenindustrien. Et samarbejde der som oftest søges skjult som mere eller mindre klassificeret eller maskeret information. De til rådighed værende redskaber i værktøjskassen er militærudgifter¹⁵, oprustning, våbenproduktion, våbenhandel, våbeneksport, borgerkrige og krige.

Opfattelsen af det militærindustrielle kompleks påvirkes af kulturelle, politiske faktorer og holdninger. Formålet med dette samarbejde er først og fremmest profitmaksimering, fordi våbenindustrien som sådan er en usikker økonomisk branche. Frygten for freden og deraf medfølgende fredsdividende, konkurrence internt mellem våbenfabrikkerne, internationale rustningskontrolaftaler og sanktioner vækker dyb bekymring i våbenindustriens direktionsgange. Alt kan derfor sikkerhedsgøres og bliver det¹⁶. Securitization er både et begreb der anvendes i international politik og i kreditsektoren. Alt gøres til genstand for spekulative profithensyn.

Politikerne er i denne forbindelse de ansvarlige ministre og deres hjælpere i den offentlige administration, i ministerier og i styrelser som bevilliger de økonomiske rammer for militære materielanskaffelser¹⁷. Tilladelser til våbenproduktion og våbeneksport erhverves i Danmark eksempelvis fra kontorer og embedsmænd i Justitsministeriet, mens selve eksporten registreres i Udenrigsministeriet, der rapporterer det solgte videre i FN-systemet.

Militæret og dens militarisme er de militære værn, de militære efterretningstjenester, propagandaafdelinger, og politiet (og deres efterretningstjenester) alt efter, hvor meget det samarbejder med eller er underlagt militæret.

¹² The US Defense Industrial Base: Past, Present and Future. / : Barry D. Watts. Center for Strategic and Budgetary Assessments, 2008. - 108 s.

¹³ Russian Military-Industrial Complex. / : Irina Bystrova. University of Helsinki ; Aleksanteri Papers 2/2011) - 24 s.
- http://www.helsinki.fi/aleksanteri/julkaisut/tiedostot/ap_2-2011.pdf

¹⁴ The Political Economy of Israel's Homeland Security/Surveillance Industry. / : Neve Gordon. Ben-Gurion University, Israel, 2009. - 67 s.

¹⁵ EU's militærudgifter fremgår bl.a. af: Defence Data: EDA participating Member States in 2010. Brussels, 07/03/2012. / : Maria Leonor Pires, Statistics Officer

¹⁶ Europapolitikere kræver regulering af digital våbeneksport : EU-politikere vil nu indføre strengere regler for eksport af avanceret overvågningsteknologi til diktatoriske regimer, der overvåger deres borgere. Initiativet kommer alt for sent, kritiserer eksperter, der også peger på, at den samme teknologi anvendes til overvågning af europæiske borgere. / : Troels Heeger, Henrik Moltke. Lagt på information.dk 28. oktober 2012. Bragt i den trykte udgave 29. oktober 2012 på side 3 i 1. sektion.

¹⁷ European Defense Trends Budgets, Regulatory Frameworks, and the Industrial Base: An Annotated Brief. / : Joachim Hofbauer et al. Center for Strategic and International Studies, Defense-Industrial Initiatives Group, 2010. - 84 s.

- http://csis.org/files/publication/100518_European_Defense_Trends.pdf , kort udgave og

- http://csis.org/files/publication/101025_EuroDefenseTrends_web.pdf

Til militæret hører også private sikkerhedsfirmaer og deres lejesoldater fordi en del stater ikke har værnepligt, men benytter sig af kontraktansat personale, lidt på samme måde som store dele af den humanitære bistand til udviklingslande er privatiseret efter den kolde krigs afslutning. Allerede nu deltager der flere civil ansatte amerikanske lejesoldater end uniformeret kontraktansatte soldater i krigene i Irak og i Afghanistan.¹⁸ Danmark er vistnok det eneste EU-land der stadig har værnepligt.

Til det sammensatte begreb industrien hører dens brancheorganisationer, små, mellemstore¹⁹ og store offentlige og private våbenfabrikker og forskningsinstitutioner, grossisterne, den finansielle sektor og shipping virksomheder. Våbenfabrikkerne og videnskabsmænd udvikler og producerer våben²⁰ som sælges af grossister, finansieret af banker, pengeinstitutter, samt af pensionsselskaber. Desuden skal det nævnes at soldater med deres våben og udstyr skal fragtes til og fra slagmarken.

Datakilder til våbenhandel

- Den amerikanske Kongres Forskningstjeneste
- FN Årsberetning om militærudgifter
- Stockholms Internationale fredsforskningsinstitut
- De Forenede Nationers [engelsksprogede] register over konventionelle våben, herunder Årsberetninger om registret.

SIPRI's Arms Transfers Database indeholder oplysninger om alle internationale overførsler af store konventionelle våben (herunder salg, gaver og produktions licenser) til stater, internationale organisationer og væbnede ikke-statslige grupper fra 1950 til det seneste hele kalenderår. Den kan bruges til at generere detaljerede skriftlige rapporter og statistikker om disse overførsler, herunder leverandører og modtagere, typen

¹⁸ At What Risk? Correcting Over-reliance on Contractors in Contingency Operations
Second Interim Report to Congress. Recommendations for Legislative and Policy Changes. 2011. - 72 s.
- http://www.wartimecontracting.gov/docs/cwc_interimreport2-lowres.pdf

¹⁹ Study on the Competitiveness of European Small and Medium sized Enterprises (SMEs) in the Defence Sector. Final Report. - London: Europe Economics Chancery House, 2009. 256 s.
- http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/defence/files/2009-11-05_europe_economics_final_report_en.pdf

²⁰ Våben, eksempelvis bomber, torpedoer, raketter, missiler, andre eksplosive anordninger og sprængladninger, samt, tilhørende udstyr og tilbehør som følger og specielt designede komponenter hertil, er i EU er defineret her,

DEN EUROPÆISKE UNIONS FÆLLES LISTE OVER MILITÆRT UDSKYR

(vedtaget af Rådet den 21. februar 2011). (udstyr omfattet af Rådets fælles holdning 2008/944/FUSP om fælles regler for kontrol med eksport af militærteknologi og -udstyr). 2011. - 36 s.

- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:086:0001:0036:da:PDF>

Dansk våbensalg viser tegn på milliardfald. Ritzaus Bureau, 25. september 2012.

Udenrigsministeriet: Udførsel af våben og produkter med dobbelt anvendelse fra Danmark 2011. - 146 s.

EU's definitioner på våben er tilsyneladende flydende. Et andet sæt definitioner er teknologi med dobbelt anvendelse.

og antallet af våbensystemer bestilt og leveret, årene for leverancer, og den finansielle værdi af aftalen.

Verden militærudgifter i 2011 oversteg 1700 milliarder dollar, selv om det steg med blot 0,3 procent fra det foregående år og var også signifikant mindre end de konsekvent høje stigninger siden 1998, refererer FN fra SIPRI.²¹

²¹ United Nations Office for Disarmament Affairs: United Nations Disarmament Yearbook, Volume 36 (Part II): 2011. 2012. - 330 s.

[Part I of the 2011 Yearbook was published in March this year. It contains all the resolutions and decisions of the previous General Assembly.]

Forskellige definitioner på våben

Våben klassificeres på forskellig vis. Der er masseødelæggelsesvåben så som kernevåben, kemiske og biologiske våben. Store og små konventionelle våben, herunder håndvåben.²² Våben der alle anvender konventionel ammunition.

Våben kan desuden være lav- eller højteknologiske. Diverse våben kan være udstyr så som tekniske databaser specielt designet til militær anvendelse, og deres komponenter, samt mobile værksteder eller broer, militært konstruktionsudstyr, atomreaktorer designet til militær anvendelse, foruden simulatorer til militære atomreaktorer og robotudstyr. Ser man på anvendelsen af våben er der et par definitioner mere: militære og civile våben. Sidstnævnte er våben som bl.a. anvendes til jagt og i sport. EU har, på samme måde som USA sine egne definitioner af våben og teknologi som kan eller anvendes i våben. Også begreberne handel og teknologi er problematiske, idet de defineres forskelligt. Fælles regler eksisterer med andre ord ikke.

Atomvåben i Europa

To EU lande, Frankrig²³ og Storbritannien²⁴, er medlem af atomvåbenklubben.

²² 'Direktivet indeholder to bilag, hvor det første (bilag I) fastlægger en kategorisering – der stadig er gældende – af skydevåben, hovedsagelig baseret på deres farlighed. Der blev indført fire kategorier: kategori A omfatter forbudte våben (krigsvåben), kategori B omfatter skydevåben, for hvilke der kræves tilladelse (som hovedsagelig bruges af konkurrenceskytter og jægere), kategori C omfatter skydevåben, der skal anmeldes (især våben, der bruges af jægere) og endelig kategori D, andre skydevåben, som navnlig omfatter en enkelt våbentype'.

Den Permanente Internationale Kommission for afprøvning af håndvåben er oprettet ved en international aftale indgået af de største våbenproducerende lande i Europa plus Chile, Rusland og De Forenede Arabiske Emirater.

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET Mulige fordele og ulemper ved at reducere kategorierne af skydevåben til to (forbudte eller tilladte) med henblik på at få det indre marked for de pågældende produkter til at fungere bedre ved hjælp af mulige forenklinger.

- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0415:FIN:DA:PDF>

Der er en analyse af det amerikanske marked for håndvåben:

The Militarization of the U.S. Civilian Firearms Market. / Tom Diaz.

- Washington, DC : The Violence Policy Center, 2011. - 52 s.

- <http://www.vpc.org/studies/militarization.pdf>

²³ En forholdsvis ny beskrivelse af de franske atomvåben er:

L'avenir des forces nucléaires françaises : Rapport d'information fait au nom de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées (1) par le groupe de travail sur l'avenir des forces nucléaires françaises / : MM. Didier BOULAUD et al. Enregistré à la Présidence du Sénat le 12 juillet 2012.

- <http://www.senat.fr/rap/r11-668/r11-6681.pdf>

officiel hjemmeside: - <http://www.cfas.air.defense.gouv.fr/>

En militærhistorisk fremstilling er her:

Dominique Mongin , « Genèse de l'armement nucléaire français », Revue historique des armées, 262 | 2011, [En ligne], mis en ligne le 09 février 2011. - <http://rha.revues.org/index7187.html>. Consulté le 20 octobre 2012.

²⁴ Worse than Irrelevant? British Nuclear Weapons in the 21st Century. / : Rebecca Johnson et al.

Acronym Institute for Disarmament Diplomacy, 2006. - 81 s.

Der er aktuelt placeret kontroversielle amerikanske atomvåben på baser i Belgien, Grækenland (til og med 2001), Holland, Italien, Storbritannien og i Tyskland²⁵ og der har været amerikanske kernevåben i Spanien²⁶ under den kolde krig.

Amerikanske ammunitionsunderstøttelses eskadriller er geografisk adskilte enheder placeret i hele Europa på Ghedi basen i Italien, Buechel i Tyskland, Volkel i Holland, og Kleine-Brogel flyvestationen i Belgien. De samarbejder med NATO's baser og med værtsnationen luftvåben. Nogle atomvåben lagres sammen med de amerikanske F-16 jagerbombere på Ramstein i Tyskland, og sammen med det amerikanske luftvåben på Aviano basen i Italien.

Atomvåben under amerikansk kontrol ved tre tyske flyvestationer er udstyret med Tornadoer [Buechel, Memmigen og Nörvenich], anvendes af belgiske F-16 [ved Kleine Brogel flyvestationen], og hollandske F-16 [i Volkel flyvestationen]²⁷. Disse våben var rettet hovedsageligt mod Sovjetunionen, Mellemøsten og Nordafrika.

Våbenmæglervirksomhed er en særskilt kategori af aktivitet i international handel med militært materiel og varer med dobbelt anvendelse. Mæglere fungerer som medlemmer for at lette transaktionerne mellem producenter, købere eller sælgere. Litteraturen herom er meget sparsom²⁸.

- http://www.acronym.org.uk/uk/Worse_than_Irrelevant.pdf

Britain's nuclear arsenal is 225 warheads, reveals William Hague Foreign secretary says coalition government aims for a 'more open' weapons and defence policy. / : Richard Norton-Taylor The Guardian, Wednesday 26 May 2010.

Den britiske kernevåbenproduktion er kortfattet beskrevet her i Fredsakademiet:

Nuclear Arms & Nuclear Arms Production and Nuclear Weapons, Great Britain

- <http://www.fredsakademiet.dk/ordbog/refer/nukesuk.htm>

²⁵ U.S. Nuclear Weapons in Europe A Review of Post-Cold War Policy, Force Levels, and War Planning. / Hans M. Kristensen. - Washington DC : Natural Resources Defense Council, 2005. - 102 s.

- <http://www.nrdc.org/nuclear/euro/euro.pdf>

U.S. Non-strategic nuclear weapons in Europe: a fundamental NATO debate. / : Raymond Knops (Netherlands) rapporteur. NATO Parliamentary Assembly. 2010.

- <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=2083>

US tactical nuclear weapons in Europe, 2011. / : Robert S. Norris and Hans M. Kristensen. Bulletin of the Atomic Scientists, 67(1). - <http://www.nonukes.nl/media/files/2010-12-bas-us-tactical-nukes-in-europe-2011.pdf>

²⁶ Spain demands US clears earth from site of 1966 nuclear bomb mishap Obama administration is told to remove Palomares soil contaminated with half a tonne of plutonium 'without delay'. / : Giles Tremlett The Guardian, Sunday 16 January 2011.

- <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/16/spain-palomares-nuclear-earth-removal>

Dropping nuclear bombs on Spain: the Palomares accident of 1966 and the U.A. Airborne alert. / : John Megara. MA Thesis, the Florida State University, Department of History, 2006. - 99 s.

- http://etd.lib.fsu.edu/theses/available/etd-04102006-115019/unrestricted/jmm_thesis.pdf

²⁷ Kilde: <http://www.globalsecurity.org/wmd/agency/usafe-munss.htm>

²⁸ The Belgian regime for the control of brokering in military and dual-use items Report. / : Kathleen Van Heuverswyn. - Brussels : Flemish Peace Institute, March 2010. - 124 s.

Våbenproduktion i EU, udvalgte lande

Våbenproduktion og våbenhandel er nogle af de vigtigste og mest oversete problemer i det 21. århundredes begyndelse. Problemerne er arvet fra industriens og nationalismens barndom i middelalderen – og indtil videre er der ikke politisk, socialt og kulturelt enighed om, hvordan disse problemer fra fortiden skal løses. En af årsagerne er naturligvis at våbenproduktion og –handel hører magteliterne til, og får dermed meget større offentlig bevågenhed og økonomisk støtte end diplomatiet, fredsforskningen og konfliktløserne. Våbeneksportpolitikker defineres her som politikker, der styrer den faktiske lovlig eller illegale forsendelse eller transmission af våben ud af den fysiske jurisdiktion eller en stats toldgrænse.

USA har den største (private) våbenindustri og den største omsætning på globalt plan, men der er også europæisk deltagelse i amerikansk våbenudvikling. Således finansieres udviklingen af det amerikanske Joint Strike Fighter i fællesskab af USA, Storbritannien, Italien, Holland, Canada, Tyrkiet, Australien, Norge og Danmark²⁹.

Den amerikanske Rigsrevision dokumenterer i år, 2012, at Joint Strike Fighters omstrukturering fortsatte igennem 2011 og ind i 2012, hvilket bidrog til øgning af omkostninger og forlængelse af tidsplaner. De nye programs udgangspunkt-projekter koster nu 395.700 millioner \$, en stigning på 117.200 millioner \$ (42 procent) fra det tidligere 2007 udgangspunkt. Produktion er planlagt til 2019, en forsinkelse på 6 år fra niveauet i 2007. Enhedsomkostningerne pr. fly er dermed fordoblet siden begyndelsen af udviklingen i 2001.

De ti største våbenfabrikker målt på fortjeneste i 2010 er

1. Lockheed Martin, US	6. Raytheon, US
2. BAE Systems, UK	7. EADS N.V, NL
3. Boeing, US	8. Finmeccanica, IT
4. Northrop Grumman, US	9. L-3 Communications, US
5. General Dynamics, US	10. United Technologies, US

²⁹ Amerikanernes åbenhed og gennemsigtighed vedrørende konventionelle våben er helt unikt.

Den amerikanske hær har netop offentliggjort 2013-udgaven af den årlige Weapon Systems Handbook, som er fyldt med ajourførte oplysninger om snesevis af våbensystemer, de militære entreprenører, der producerer dem, og de fremmede lande, der køber dem. Et bilag giver en informativ oversigt over militærindustriens leverandører af våben og adresserne i den stat, hvor kontrahenten er registreret i.

Eksempel:

Multiple Launch Rocket System (MLRS) M270A1

FOREIGN MILITARY SALES M270 and M270A1:

Bahrain, Denmark, Egypt, Finland, France, Germany, Greece, Israel, Italy, Japan, Korea

M270 and M270B1: Norway, Turkey, United Kingdom

CONTRACTORS

Prime and Launcher: Lockheed Martin (Dallas, TX; Camden, AR)

GAO: DOD Actions Needed to Further Enhance Restructuring and Address Affordability Risks, 2012. - 57 s. - <http://gao.gov/assets/600/591608.pdf>

Det europæiske aeronautiske forsvars og rumfartskompagni / the European Aeronautic Defense and Space Company (EADS), også kaldet det europæiske konsortium, BAE Systems, Thales og Finmeccanica er de fire store producenter af forsvarsmateriel i EU ... [Disse] fire virksomheder er i stigende grad viklet ind i komplekse net af partnerskaber, licensaftaler, joint ventures og andre former for samarbejde.³⁰ Europæiske virksomheder investerer i den amerikanske våbenindustri. To britiske firmaer, BAE Systems og Rolls Royce, har etableret amerikanske datterselskaber der konkurrerer om forsvarskontrakter i USA. Andre store europæiske virksomheder er i det amerikanske marked gennem joint ventures med amerikanske modparter. Franske Thales har allieret sig med Raytheon Systems, og EADS samarbejder med Northrop Grumman³¹. Og danske A. P. Møller Mærsk datterselskaber i USA har mange kontrakter med den amerikanske marine³².

Harmonisering af handelspolitikken på våbenområdet

EU militærforskning og -udvikling findes inden for rammerne af den europæiske sikkerhedsindustri³³.

Sikkerhedsindustrien omfatter den traditionelle sikkerhedsindustri (baseret på levering af generelle sikkerhedsapplikationer som f.eks. fysisk adgangskontrol), sikkerhedsorienteret forsvarsindustri (baseret på udnyttelse af forsvarsteknologi i sikkerhedsapplikationer eller gennem opkøb og ombygning af civile teknologier til sikkerhedsapplikationer), såvel som nye aktører, dvs. primært virksomheder, der udvider deres eksisterende (civile) teknologi til sikkerhedsapplikationer, som for eksempel it-virksomheder.

Med en anslået markedsværdi i 2008 på mellem 26 og 36 mia. euro vokser EU's sikkerhedsindustri hurtigt med en højt kvalificeret arbejdsstyrke og et højt Forsknings- og Udviklingsindhold.

³⁰ Citeret fra Barry D. Watts: The US Defense Industrial Base: Past, Present and Future. Center for Strategic and Budgetary Assessments, s. 34.

³¹ US National Security and FDI. / Edward M. Graham ; David M. Marchick.
- Washington, DC. Institute for International Economics, 2006 ; s. 97

³² Se eksempelvis: Shipbuilding. / : The Industrial College of the Armed Forces National Defense University. Fort McNair Washington, DC. 2005. - 35 s. [Online].

Ud over at dokumentere Mærsk's samarbejde med den amerikanske flåde konstaterer forfatterne bl.a. s. 6, at "Europa synes også [i modsætning til USA] at have betydelige eksportsalg af marinefartøjer af medium størrelse og medium kompleksitet, som giver ekstra arbejde øger overskud, beskytter arbejdsstyrken og fremmer investeringer".

³³ Kilde: Meddelelse fra Kommissionen - "En Europæisk sikkerhedsforsknings- og innovationsdagsorden - Kommissionens første bemærkninger til ESRI'S vigtigste resultater og anbefalinger"
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0691:DA:NOT>

Våben og ammunition produktionsstatistikker - NACE rev 1,1³⁴

I EU var våben og ammunitionsfremstillingssektoren den mindste af NACE grupper inden for maskiner og udstyrsfremstilling. I 2006 genererede det EUR 4,7 milliarder af værditilvæksten og beskæftigede 97.300 personer, og dermed udgjorde kun 2,4 % af den samlede værditilvækst genereret på tværs af maskiner og udstyrsfremstillingsindustrien som helhed og 2,7 % af arbejdsstyrken. Der var 1,3 tusinde virksomheder registreret i EU's våben- og ammunition fremstillingssektor i 2006, mindre end 1 % af alle maskiner og udstyrsfremstillingsvirksomheder i EU.

Dansk våbenindustri

I international sammenhæng er dansk forsvarsindustri forholdsvis lille. Ifølge data fra brancheforeningen [Forsvars- og Aerospaceindustrien i Danmark](#) har foreningens pt. ca. 40 medlemmer gennem de seneste fem år haft en forsvarsrelateret omsætning på ca. 1,5 mia. kr. Dertil kommer en række virksomheder, som i mindre omfang har forsvarsrelaterede produkter som en del af deres forretning, skriver Forsvarskommissionen af 2008³⁵. A. P. Møller Mærsk A/S kontrakter med den amerikanske marine er det vigtigste eksempel på de mange dokumenterede danske våbentransporter under og efter den kolde krig..

Hollands våbenindustri

Der er i 2010, 290 registrerede hollandske våbenfabrikker med lidt over 16.000 ansatte³⁶. Store dele af den aktuelle hollandske våbenindustri ejes af eller er udenlandske datterselskaber. De er bl.a. registreret af Netherlands Defence Manufacturers Association i NIDV Industry Guide 2011. - 24 s.³⁷

Montenegros våbenindustri

Montenegros 18 våbenfabrikker fremgår af den nationale opgørelse over landets våbenproduktion. Det er først og fremmest små våben og deres ammunition der produce-

³⁴ Arms and ammunition production statistics - NACE Rev. 1.1

In the EU-27, the arms and ammunition (NACE Group 29.6) manufacturing sector was the smallest of the NACE groups that make up machinery and equipment (NACE Subsection DK) manufacturing. In 2006, it generated EUR 4.7 billion of value added and employed 97.3 thousand persons, and thereby accounted for only 2.4 % of the total value added generated across machinery and equipment manufacturing as a whole and 2.7 % of its workforce. There were 1.3 thousand enterprises registered in the EU-27's arms and ammunition manufacturing sector in 2006, less than 1 % of all the machinery and equipment manufacturing enterprises in the EU-27.

³⁵ Dansk forsvar: Globalt engagement. / : Beretning fra Forsvarskommissionen af 2008.

³⁶ Annual report on the Netherlands Arms Export Policy in 2010. / : The Ministry of Economic Affairs, Agriculture and Innovation and The Ministry of Foreign Affairs. - 2011. - 35 s.

³⁷ Kilde - <http://www.nidv.eu/en-US/pages/1568/Industry-guide.aspx>

res i landet. Den faktiske eksport i 2009 beløber sig til 8.030.000 €, største handelspartner: Afghanistan. Våbenindustriens omsætning er faldende i forhold til det forrige beretningsår og cirka halvdelen af de importerede våben videreeksporterestil andre lande³⁸.

EU våbeneksport, udvalgte lande

Globalt set er våbenindustrien på 19. pladsen inden for al handel i 2010³⁹. Heri er selvfølgelig ikke medregnet tal fra den illegale våbenhandel. EU-landenes virksomheder eksporter konventionelle våben, dobbeltanvendelsesteknologi og undertrykkelsesudstyr til andre EU-lande og til eksport til stater uden for EU, specielt til lande i Afrika, Asien, Mellemøsten og Sydamerika..

Våbeneksport til Afrika

I årene 2005-2009 steg tyske eksport af våben til Afrika med 100 % fra 2000-2004, og den franske eksportsteg med 30 % ⁴⁰. EU, herunder Italien og Malte var en af de største eksportører af våben til Libyen 2005-2009.

³⁸ Montenegro Ministry of Economy, Department of Multi-lateral and Regional Trade Cooperation and International Economic Relations Foreign Trade Policy and Regime Section: 2009. Annual Report on Foreign Trade in Controlled Goods. 2010. - 57 s.

³⁹ World Trade Organization: World Trade Report 2011: The WTO and preferential trade agreements: From co-existence to coherence, 2011. - 255 s.
- http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report11_e.pdf

⁴⁰ Trends in International Arms Transfers, 2011. Paul Holtom et al. SIPRI, 2012. - 8 s.
Arms Export and Transfers Europe to Africa, by Country. / : Study realized by Africa Europe Faith and Justice Network, December 2010. - 37 s.

Wezeman Pieter D.: Arms Transfers to East and Southern Africa SI PRI Background Paper, 2009. - 8 s.
- <http://books.sipri.org/files/misc/SIPRIBP0912.pdf>

Våbensalg til Libyen

Data baseret på EU-rapporter om våbeneksport viser, at EU-lande i 2008 som helhed har solgt våben til Libyen til en værdi af 215 millioner euro, og i 2009 udgjorde beløbet 344 millioner euro. Især er der den kategori 1 våben, som er rifler, revolvere og pistoler og maskingeværer, og kategori 10, som omfatter jagerfly. Derfor kunne de våben solgt af EU i de seneste år være våben som bliver brugt med henblik på at undertrykke de første fredelige protester. Den europæiske stat, som er Libyens nærmeste handelspartner er, som det kan forventes, Italien, hvoraf størstedelen af våbensalget var salg af kampfly, mange af dem helikoptere.

Endnu et fingerpeg, som kan hjælpe os med at prøve at forstå den stigende våbenhandel mellem de to lande, er, at den italienske våbenfabrik Finmeccanica, er delvist ejet af det italienske økonomiministerium og som desuden har Den libyske investeringsmyndighed / Libyank Investment Authority, som en mindretalsaktionær. Den libyske statslige myndighed, ejer 2,01 % af aktierne, og det ville øge denne kvote til 3 %, så de er i stand til at have en plads i selskabets bestyrelse. Med dette in mente, er det måske nemmere at forstå de erklæringer, som den italienske præsident og hans udenrigsministre udsendte, og som blokerede de mest vidtgående EU beslutninger om volden udført mod den libyske civilbefolkning.

Malta solgte Gaddafi omkring håndvåben og ammunition til en værdi af 80 millioner euro, sandsynligvis fra italienske våbensælgere i Malta. Det er også værd at nævne salget af våben til Libyen, fra Frankrig (143 millioner euro), Tyskland (57 mio.), Storbritannien (53 millioner) og Portugal (21 mio.)

Våbeneksport til Asien

Indien var, ifølge SIPRI, verdens største modtager af våben, som tegner sig for 10 % af den globale våbenimport. De fire næste største modtagere af våben i perioden 2007-11 var Sydkorea (6 %), Pakistan (5 %), Kina (5 %) og Singapore (4 %)⁴¹. Størstedelen af våbnene kommer fra Frankrig.

Våbeneksport til Mellemøsten

EU våbeneksport til Mellemøsten har været på himmelflugt i de seneste år, selv om humanitære argumenter går imod det. På trods af EU-adfærdskodeks for våbeneksport er lande som Tunesien, Bahrain, Egypten, Iran, Israel og Libyen alle bevæbnede med EU våben. Libyen fra 2003 og frem til 28. februar 2011, hvor EU indførte en våbenembargo, kort før krigen mod Libyen startede⁴².

⁴¹ Se eksempelvis: The limitations of European Union reports on arms exports: the case of Central Asia. / :

Paul Holtom and Mark Bromley. SIPRI, 2010. ; SIPRI Insights on Peace and Security no. 2010/5)

⁴² Who Armed Gaddafi?, Guardian, 2 March 2011.

- <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/mar/01/eu-arms-exports-libya#data>

Jordi Calvo: Who is selling Gadaffi weapons? War Profiteers' News, 03/18/2011, No. 28.

EU's militære samarbejde med Israel

USA er uden sammenligning langt den største bidragsyder til Israels militær. Israel er den største kumulative modtager af amerikansk udenrigspolitik bistand siden Anden Verdenskrig. Fra 1976-2004 var Israel den største årlige modtager af amerikansk udenlandsk bistand, siden fortrængt af Irak. Siden 1985 har USA forsynet næsten 3 milliarder dollars årligt i tilskud til Israel⁴³.

Våbenleverancer til Israel gennem Belgien og Holland, finder bl.a. sted med fly fra USA, og de kontrolleres overhovedet ikke. I 2006 og 2007 blev 56 millioner sprængdele, 3 millioner ammunition og titusinder af patroner, røg granater og tændingssnøre fra USA overføres via hollandsk vigtigste lufthavn Schiphol på deres vej til IDF.⁴⁴

EU landene er på forskellig vis også godt med. Litteraturen herom er af forskellige grunde yderst sparsom. Data sammensat fra de nationale EU rapporter viser, at de største eksportører til Israel er Frankrig, Tyskland, Storbritannien, Belgien, Polen, Rumænien, Den Tjekkiske Republik og Finland. Ti EU-medlemsstater meddeler officielt, at de ikke handler våben til Israel. Disse lande omfatter bl.a. Portugal, Irland, Finland og Danmark.⁴⁵

Våbeneksport ikke er deklareret offentligt af den israelske regering. Det vides dog, at mellem 2003 og 2007 solgte Belgien licenser til våbeneksport til Israel til et samlet beløb på 23,3 millioner euro.

Og det gælder også våbenimport fra Israel til EU medlemsstaterne som heller ikke er udgivet under nogen form for fælles EU aftaler. Den israelske våbenindustri offentliggør heller ikke konkrete salgstal. Alle tilgængelige data om denne virksomhed er registreret i SIPRIS databaser. Den aktuelle eksport på \$ 7,2 mia. gør Israel en af verdens top fire eksportører af våben⁴⁶ som formodentlig administreres af Forsvars eksport afdeling i Israels forsvarsministerium.

EU samarbejder også med Israel omkring militærforskning og -udvikling. Israel deltager i Det Europæiske Forum for Forskning og Innovation på Sikkerhedsområdet, etableret i 2007 og i det polsk baserede Frontex som samordner det operative samarbejde mellem medlemsstaterne inden for grænsesikkerhed. Frontex 'formål er »Koordinering af efterretnings operationelt samarbejde på EU-plan for at styrke sikkerheden ved de ydre grænser«. Det beskæftiger sig hovedsageligt med grænseovervågning og beskyttelse mod illegal indvandring. Det israelske Israel-Europe Research and Development Directorate deltager også i EU-rammeprogrammet og modtager derfra støtte

⁴³ CRS: U.S. Foreign Aid to Israel. / Jeremy M. Sharp. 2010. - 32 s.

- <http://fpc.state.gov/documents/organization/100102.pdf>

⁴⁴ Bombs on Gaza, business for The Netherlands and Belgium

- <http://stopwaphandel.org/node/1016>

⁴⁵ Quaker Council on European Affairs: The Arms Trade between EU Member States and Israel, 2011. s. 4.

⁴⁶ Israel marks record defense exports in 2010. / : Yaakov Katz, Jerusalem Post 06/16/2011.

til sikkerhedsrelaterede forskningsprojekter, som dem, der vedrører trafiksikkerhed og miljøforskning, samt modtager støtte til forskning i nye våbenprojekter, samt forskning i nye våbenprojekter⁴⁷.

⁴⁷ Quaker Council on European Affaires: Security Co-operation between the EU and Israel, 2011. - 14 s.

SKRIFTLIG FORESPØRGSEL af Satu Hassi (Verts/ALE) til Rådet Om: Finlands våbeneksport til Israel

Svar Fra 2004 til 2007 var Finland den næst vigtigste eksportør af missilteknologi til Israel. I samme periode var Finland den niendevigtigste eksportør af våbenmateriale generelt til Israel. Finland har desuden fortsat eksporten af våben til Israel efter angrebet på Gaza i 2008.

Det Europæiske Råd godkendte i 1998 et adfærdskodeks for våbeneksport, som Ministerrådet i december 2008 vedtog som en fælles holdning i forhold til våbeneksport fra EU-lande. I henhold til artikel 2 i denne kan der ikke gives tilladelse til våbeneksport, hvis:

1. der er risiko for, at våbnene anvendes i forbindelse med interne konflikter
2. våbnene leveres til et land, hvor FN, EU eller Det Europæiske Råd har bekræftet, at der sker krænkelser af menneskerettighederne.

FN, EU, Det Europæiske Råd og menneskerettighedsorganisationer har gentagne gange udtrykt deres bekymring over krænkelserne af menneskerettighederne i Israel. Desuden har der været grund til at mistænke Israel for at anvende det importerede materiel i forbindelse med konflikten mellem Israel og Palæstina. Finlands eksport af våben til Israel har således været, og er stadig, i strid med artikel 2 i EU's adfærdskodeks for våbeneksport

Svar: Rådet er klar over, at medlemsstaterne eksporterer udstyr, der er opført på EU's liste over militært udstyr, til Israel. Denne eksport opføres hvert år i bilagene til EU's årsberetninger, der udsendes i overensstemmelse med artikel 8, stk. 2, i fælles holdning 2008/944/FUSP. Finland har udstedt seks eksporttilladelser i perioden 1995-2010. Finland offentliggør også tal for våbensalget i sin nationale årsberetning i henhold til artikel 8, stk. 3, i den fælles holdning.

Dansk våbenhandel med Israel

Den danske våbeneksport til Israel starter allerede i 1948 og slutter i 2008. Starten på eksporten er dokumenteret i DR-programmet Orientering. 17. maj 2011. Ifølge udsendelsen med begrundelsen: "Tre år efter krigens afslutning i foråret 1948 havde 4000 danske kommunister stadig våben liggende hjemme, og det fik dengang statsminister Hans Hedtoft (S) til reelt at frygte kommunistisk kup. Ved et hemmeligt samarbejde mellem tidligere modstandsfolk, politiet, efterretningstjenesten og den socialdemokratiske regering blev våbnene samlet ind og smuglet til Israel for at støtte den nye stat i kampen for uafhængighed".

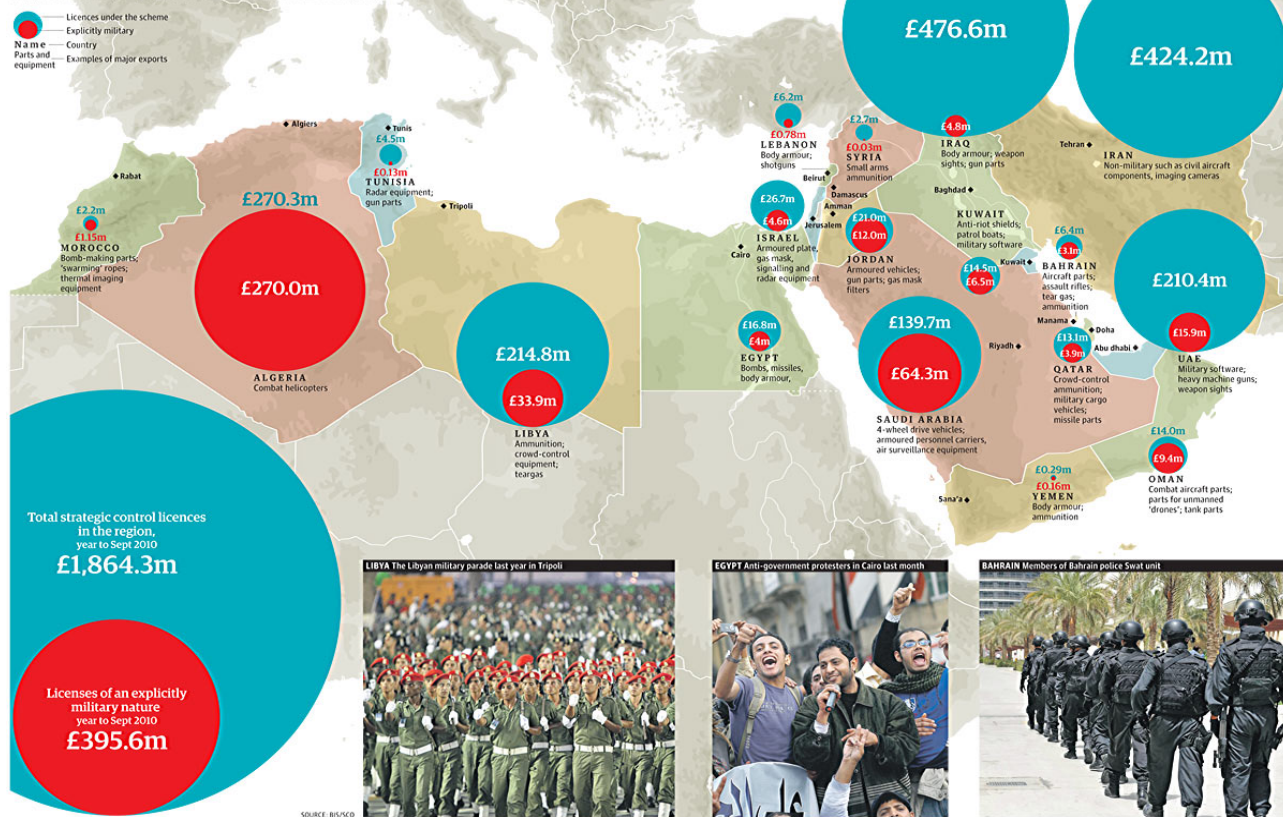
Der er i 2011 i Justitsministeriet givet afslag på ansøgninger om våbeneksport til Thailand, Taiwan og Israel. Afslagene til Israel og Thailand er blandt andet begrundet med landenes [manglende] "respekt for den humanitære folkeret og menneskerettighederne", meddeler TV2 nyhederne 25. september 2012. Men så sent som i 2008 eksporterede Danmark for knap fem millioner kroner våben til Israel under kategorien 'Ildkontrol og tilhørende advarsels- og alarmudstyr', dokumenterer Information i artiklen Shhh, det drejer sig om våben, 29. september 2009. Information har søgt aktindsigt hos Justitsministeriet i en række sager om våbeneksport til lande i Mellemøsten. Men resultatet af aktindsigten er blot en stor bunke overstregede papirer meddeler Ritzaus Bureau samme dag. Et par år før, i 2009 kom der afslag i to tilfælde salg til det venligtsindede Israel i kategorierne 'Bomber, torpedoer, raketter' og 'landkøretøjer og komponenter hertil', skriver Ekstra Bladet 23. november 2010.

Danmark har købt våben i Israel i forbindelse med Libyen-krigen. Forsvarsminister Nick Hækkerup (S) ser ingen problemer i, at Danmark har købt våben i Israel til bombetøgtet over Libyen, dokumenterer Politiken 11. oktober 2002..

Britisk våbeneksport

The UK's 'controlled exports' to the Middle East and North Africa

This map shows the value of UK licences under the strategic exports scheme, which manages the sale of 'controlled' items around the world. It covers everything from radioactive material to guns and military software. Although non-military items are categorised as 'other', campaigners fear they may have uses in military equipment

Den britiske regering er forpligtet til at beskytte Storbritanniens nationale sikkerhed ved at imødegå terrorisme og våbenspredning, og arbejder på at reducere konflikter; opbygningen af Storbritanniens velstand ved at samarbejde med britisk erhvervslivs stigende eksport og investeringer, åbning af markeder, sikre adgang til ressourcer og fremme bæredygtig global vækst og fremme britisk værdier i udlandet, herunder demokrati, bæredygtig udvikling, menneskerettigheder og fattigdomsbekæmpelse ved at reducere spredning af våben og ulovlig anvendelse af ressourcerne. Disse er gensidigt forstærkende dagsordener, som robust og effektiv national og international våbeneksportkontrolordninger bidrager til at fremme og beskytte. I 2011 udfordrede de uforudsete begivenheder i det arabiske forår Storbritanniens strategiske eksportkontrol, navnlig for at sikre, at British udstyr ikke blev anvendt til intern undertrykkelse.⁴⁸

⁴⁸ United Kingdom Strategic Export Controls Annual Report 2011. Presented to Parliament pursuant to Section 10 of the Export Control Act 2002. Ordered by the House of Commons to be printed 13 July 2012. - 67 s.

Department for Business Innovation & Skills: Strategic Export Controls Country Pivot Report 2011, 1st January 2011 - 31st December 2011. 2012. - 571 s.

Hollandsk våbeneksport

I 2010 kom værdien af tildelte våben eksportlicenser til i alt 1.047 milliarder euro. Bemærkelsesværdigt er det at Sydamerika et vigtigt marked for den hollandske våbenindustri. I betragtning af den aktuelle finansielle krise i Sydeuropa, er det også påfaldende, at Grækenland er et af de vigtigste Hollandske våbenmarkeder. Det tredjestørste. Mellem 2001 og 2004 købte Grækenland våben til en værdi af over 800 millioner euro, fra Nederlandene, herunder to fregatter. I 2010 eksporteres våbenlicenser til en samlet værdi af mere end 53 millioner euro. Disse licenser omfatter bl.a. radar og andet udstyr til flådefartøjer. Det er ligeledes interessant at bemærke, at i det aktuelle våbensalg til Grækenland anvendes offentligt støttet eksportkreditforsikring⁴⁹.

Irsk våbeneksport

Størstedelen af den irske våbeneksport går til andre EU-lande, specielt til Tyskland⁵⁰. Det drejer sig først og fremmest om dobbeltanvendelsesteknologi.

Spansk våbeneksport

Leverancer til EU-lande tegner sig for 24,2 % af det samlede budget. Forsendelser blev hovedsageligt fordelt mellem Det Forenede Kongerige og Tyskland. NATO-landene absorberede 42,7 % af afsendelse / udførsel med € 1.038,4 mio. Særlig omtalt skal være eksporten til Norge for € 362.900.000 svarende til 14,9 % (en fregat) og eksport til De Forenede Stater for € 115,6 tegner sig for 4,7 % Resten af salget (€ 1 362,4 millioner svarende til 56,0%) uden at medregne forsendelse / eksport til EU og NATO-lande, fordelt på 44 nationer, hvoraf særlig bør nævnes Venezuela med € 567.400.000 svarende til 23,3% (tre inspektionsfartøjer og en kystvagt skib)⁵¹.

⁴⁹ Analysis of Dutch arms exports 2010. / : Frank Slijper ; Wendela de Vries.

- Amsterdam : Campagne tegen Wapenhandel, 2011. - 31 s.

Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2009 : Rapportage over de uitvoer van militaire goederen van de minister van Economische Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken mede namens de minister voor Ontwikkelingssamenwerking juni 2010. - 36 s.

Annual report on the Netherlands Arms Export Policy in 2010. / : The Ministry of Economic Affairs, Agriculture and Innovation and The Ministry of Foreign Affairs. - 2011. - 35 s.

/ Jaarrapport Nederlands wapenexportbeleid 2010, Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012.

You can find the English translations of the Dutch arms export policy Annual Reports, from 1997 to the most recent year available in the section "Publications" on this page.

- <http://www.government.nl/issues/export-controls-of-strategic-goods/documents-and-publications>

⁵⁰ Annual Report under the Control of Exports Act 2008: Covering the period 2008-2010

Roinn Post, Fiontar agus Nuálaíochta, Department of Jobs, Enterprise and Innovation, 2011. - 77 s.

- http://www.djei.ie/publications/trade/2011/annual_report_control_of_exports.pdf

⁵¹ Spanish Export Statistics Regarding Defense Material, Other Materials, and Dual-Use Items and Technologies, 2011. / : Government of Spain, Ministry of Industry, Tourism, and Trade. 2012. - 76 s.

Svensk våbeneksport

Værdien af de faktiske eksport leverancer i 2010 var omkring SEK 13,7 mia. Den samlede eksport er stort set uændret i forhold til 2009 (ca. 13.500 millioner). Den største enkelte modtager af svensk militært udstyr i 2010 var Nederlandene (2,1 milliarder), efterfulgt af Storbritannien (1,4 milliarder), Pakistan (1,3 mia.), USA (1,2 milliarder) og Sydafrika (1, 1 mia.)⁵².

Tysk våbeneksport

Tyskland er en af de største våbeneksportører i EU.⁵³ Tyske virksomheder eksporterer bl.a. til Israel.

Kritik af våbenproduktion og våbeneksport

Falklandskrigen i foråret 1982 er et grelt eksempel på at denne handelspolitik ikke virker. Argentina var i krig med Storbritannien og havde importeret våben fra Frankrig, Israel og Vesttyskland. Våben er økonomisk set dyre redskaber, og det er kostbart at fremstille dem. Selv de billigste våben koster flere tusinde kroner. Priserne på det samme nye moderne våben stiger også år efter år og forudsætter offentlig politisk og økonomiske bidrag til produktion, udvikling og ved større handler. Arbejdspladser i rustningsindustrien koster derfor mere end tilsvarende sammenlignelige arbejdspladser i den civile industri. Våben sælges til stater der er i krig, eksempelvis den danske og den svenske eksport til USA. Eksport af våben kan endda føre til regionale våbenkapløb. Regningerne skal betales enten i form af kontanter eller ressourcer. Etik er i praksis et fremmedord i denne forbindelse.

Kontrol og regulering af våbenhandel = nedrustning⁵⁴

⁵² Regeringens skrivelse 2011/12:114: Strategisk exportkontroll 2011 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. 2012. - 101 s.

- <http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/88/62/bc102e7b.pdf>

Regeringens skrivelse 2010/11:114 Strategisk exportkontroll 2010 - krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Stockholm den 10 mars 2011. - 122 s.

Utrikesdepartementet : KRUT - Reformerat regelverk för handel med försvarsmaterielSOU 2005:9

⁵³ Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie: Bericht der Bundesregierung über ihre Exportpolitik für konventionelle Rüstungsgüter im Jahre 2007, Rüstungsexportbericht 2007. - 132 s.

Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie: Bericht der Bundesregierung über ihre Exportpolitik für konventionelle Rüstungsgüter im Jahre 2008, Rüstungsexportbericht 2008. - 131 s.

Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie: Bericht der Bundesregierung über ihre Exportpolitik für konventionelle Rüstungsgüter im Jahre 2009, Rüstungsexportbericht 2009. - 140 s.

Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie: Bericht der Bundesregierung über ihre Exportpolitik für konventionelle Rüstungsgüter im Jahre 2010, Rüstungsexportbericht 2010. - 140 s.

- <http://www.bmwi.de/DE/Themen/aussenwirtschaft.html>

Gemeinsame Konferenz Kirche und Entwicklung: Rüstungsexportbericht 2011

der GKKE. / : Vorgelegt von der GKKE-Fachgruppe Rüstungsexporte. 2011. - 115 s.

⁵⁴ Kilde: - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010D0336:DA:NOT>

Nedrustning er ifølge FN og EU indsamling, dokumentation, kontrol og bortskaffelse af håndvåben, ammunition, sprængstoffer og de kæmpende og ofte også af civilbefolkningens lette og tunge våben. Nedrustning omfatter også udvikling af ansvarlige våben management programmer⁵⁵.

Indtil videre har rustningskontrolaftaler hovedsageligt handlet om kernevåben, atomvåbenfri zoner og enkelte afmilitariserede zoner, eksempelvis Sydpolen. Efter den kolde krig sluttede er enkelte konventionelle våben omfattet af international lovgivning, eksempelvis landminer og napalm.

Våbenkontrol forhandles aktuelt i en række internationale organisationer som FN, IAEA og OSCE og i forbindelse med nedrustningstraktater. Organisationerne som verificerer, at kontrol- eller nedrustningsaftalerne overholdes, kaldes grupper eller regimer, eksempelvis Arms Control Association, Australiengruppen, Europarådets Gruppe vedrørende Eksport af Konventionelle Våben (COARM), the Missile Technology Control Regime (MTCR), Wassenaar aftalen om eksportkontrol for konventionelle og dobbeltanvendelige varer og teknologier, samt i Zangger (NPT Exporters) Committee. I Danmark varetages våbenkontrol af Industriministeriet, Erhvervsfremmestyrelsen og Eksportkontrollkredsen, hvori andre myndigheder og dansk erhvervsliv er repræsenteret foruden af Civilkontoret under Justitsministeriet.

Samordningen af EU's medlemsstaters nationale våbeneksportpolitikker varetages af Gruppen vedrørende Eksport af Konventionelle Våben (COARM). Til støtte for denne samordning har COARM oprettet en database over afslag på eksportansøgninger, som medlemsstaterne skal søge i, når de behandler en ansøgning om eksporttilladelse. Medlemsstaterne udveksler også oplysninger om de udstedte eksporttilladelser, som også offentliggøres i de årsberetninger, som gruppen udarbejder i henhold til artikel 8, stk. 2, i den fælles holdning. Gruppen har også udgivet en brugervejledning om anvendelsen af de otte kriterier, der er fastsat i Rådets fælles holdning 2008/944/FUSP, og som ansøgninger om eksporttilladelse skal vurderes ud fra. COARM drøfter også regelmæssigt specifikke bestemmelsessteder eller specifikke emner, der er relevante for våbenhandel. Som svar på det ærede medlems første tre spørgsmål kan følgende tilføjes:

... I artikel 4, stk. 2, i fælles holdning 2008/944/FUSP hedder det: »Beslutningen om at overføre eller nægte at overføre militærteknologi eller -udstyr træffes fortsat af den enkelte medlemsstat«. Fælles holdning 2008/944/FUSP indeholder en vidtspændende række af bestemmelser, som tager sigte på at sikre sammenhæng i de nationale beslutninger om våbeneksport. Dette omfatter i praksis anmeldelse af afslag på eksporttilladelse, konsultation, hvis en medlemsstat agter at udstede tilladelse for en i det væsentlige identisk transaktion, som tidligere er blevet nægtet af en anden medlemsstat, udveksling af oplysninger om udstedte eksporttilladelser osv.

⁵⁵ Enkelte EU støttede nedrustningsinitiativer er dokumenteret her:

EU Concept for support to Disarmament, Demobilisation and Reintegration (DDR). Approved by the European Commission on 14 December 2006 and by the Council of the European Union on 11 December 2006.

United Nations Institute for Disarmament Research: European Union Assistance on Curbing Small Arms and Light Weapons in the Kingdom of Cambodia: A Case Study on European Action on SALW under the CFSP : Background Paper Prepared for the Project European Action on Small Arms and Light Weapons and Explosive Remnants of War. / : Christina Wille. Undated,

- http://www.unidir.org/pdf/EU_background_papers/EU_BGP_09.pdf

Parlamentariske forespørgsler og spørgsmål, 4. april 2011. Svar i uddrag⁵⁶.

EU våbenembargoer

EU våbenembargoer er aktuelt rettet mod: Afghanistan, Den demokratiske republik Congo, Elfenbenskysten, Eritrea, Guinea, Iran, Irak, Kina⁵⁷, Nordkorea, Libanon, Liberia, Libyen, Myanmar Burma, Somalia, Sudan, Sydsudan, Syrien og Zimbabwe⁵⁸. Bortset fra Afghanistan, Iran og Kina er det alle forhenværende europæiske kolonier. Guinea, Hviderusland, Kina, Myanmar, Burma, Syrien og Zimbabwe i parentes bemærket er ikke optaget på FN's våbenembargoliste.

Den Europæiske Union ønsker at bidrage til en forbedring af reguleringen af våbenhandel på verdensplan. Målet er, at deltage i udarbejdelsen af en traktat vedrørende våbenhandel og forbedre kontrolsystemerne i denne slags handel. Rådets afgørelse af 14. juni 2010 om EU's aktiviteter til støtte for traktaten om våbenhandel inden for rammerne af den europæiske sikkerhedsstrategi,

”RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR — under henvisning til traktaten om Den Europæiske Union, særlig artikel 26, stk. 2, og artikel 31, stk. 1, og ud fra følgende betragtninger:

(1) Det Europæiske Råd vedtog den 12. december 2003 en europæisk sikkerhedsstrategi, hvori det udtrykte ønske om en international orden baseret på effektiv multilateralisme. Den europæiske sikkerhedsstrategi anerkender De Forenede Nationers (FN) pagt som grundlaget for forholdet mellem nationer. Det er en af Den Europæiske Unions prioriteter at styrke FN og at sætte organisationen i stand til at leve op til sit ansvar og handle effektivt.

(2) Den 6. december 2006 vedtog FN's Generalforsamling resolution 61/89 "På vej mod en traktat om våbenhandel: fastlæggelse af fælles internationale standarder for import, eksport og overførsel af konventionelle våben".

Finans- og bankkriserne 2009 og fremefter

Aktuelt er der recession, fald i flere sydeuropæiske euro-landes reelle bruttonationalprodukter. Arbejdsløsheden i disse lande er oppe i nærheden af 25 procent. Alligevel bruges der enorme summer på militærudgifter og til import af våben.

⁵⁶ Rhetoric or Restraint? Trade in military equipment under the EU transfer control system. A Report to the EU Presidency. November 2010. / : Edited by An Vranckx, Conflict Research Group University of Ghent.

- Gent : Academia Press,

- http://www.cris.unu.edu/fileadmin/user_upload/rhetoric_or_restraint_.pdf

⁵⁷ CRS: European Union's Arms Embargo on China: Implications and Options for U.S. Policy, / : Kristin Archick et al. 2005. 46 s. - <http://fpc.state.gov/documents/organization/45458.pdf>

⁵⁸ European Union: Restrictive measures (sanctions) in force (Regulations based on Article 215 TFEU and Decisions adopted in the framework of the Common Foreign and Security Policy). 2012. - 93 s.

Konklusion og anbefalinger

Det er meget vel muligt at den norske Nobelkomite har ret i sin bedømmelse af at der er mere fred og flere menneskerettigheder i Europa nu, end der var for en menneskealder siden.

Våbenembargoerne er også et skridt i retning af politisk kontrol med våbenspredningen. Det er desuden et fremskridt, at EU alt efter temperament har indført en mere eller mindre nøjagtig eller mangelfuld kontrol og gennemsigtighed med medlemslandenes og ansøgerlandenes våbeneksport.

Men det er kun forsiden af medaljen, for EU's våbenhandel går i øjeblikket fra eksportkontrol til industri- og handelspolitik. Våbenhandel er altså politikens videreførelse med andre midler.

Der er en række selvmodsigende udviklingstendenser beskrevet her. Embedsmænd i det ene agentur modarbejder diplomaterne og folkeretseksperterne i de næste. Er man en gang blevet medlem af EU's forsvarsagentur, kan man tilsyneladende ikke melde sig ud. EU's udenrigspolitik er meget lidt selvstændig. Der er ingen samkøring af, hvem i nationalstaterne det er, der udarbejder de nationale opgørelser over våbeneksport. Der er heller ikke fælles retningslinjer på området. Det svenske fredsforskningsinstitut i Stockholms dokumentation af den internationale våbenhandel siden 1950 akkumulerer data fra EU-landenes nationale rapportering. Initiativet til denne opsamling af data vedrørende gennemsigtighed i denne specielle komers er ikke taget af EU, men af et privat fredsforskningsinstitut. Der mangler en række tiltag i EU på rustningskontrolområdet. Først og fremmest analyser af våbenproduktionen set samfundsøkonomisk. Kan den betale sig i det lange løb, alle omkostninger medtaget. Dernæst mangler EU nationale opgørelser over virksomhederne og deres ejerforhold, våbenproduktion og opgørelser over den finansielle sektors deltagelse i våbenproduktion og handel.

Stort set alle våbenfabrikker og de fabrikker der producerer sikkerhedsudstyr i dag er kommercielle private aktieselskaber, hvis eksistensberettigelse er dobbelt: at virksomheden beskæftigelsespolitisk giver arbejde til arbejderne, udbytte og profit til aktionærerne, i modsætning til gamle tiders udelukkende offentlige våbenfabrikker som kun leverede våben til nationens eget militær. Kostbare våbensystemer øger behovet for virksomhedernes kartellignende konstruktioner og offentlige investeringer – og dermed bliver der færre midler til overs til civilsamfundet. Militarismen er altså med til at forstærke finansielle og økonomiske kriser som det nu og i en overskuelig fremtid er tilfældet i flere sydeuropæiske lande.

Visse våbenfabrikker ejes i dag endda af udenlandsk kapital.

Arven fra de europæiske kolonimagter, specielt konflikterne i Afrika og i Mellemøsten er ikke løst endnu. Våben sælges til alle dem, der lover at betale. Våbenimport i diktaturstater og teokratier forlænger igangværende konflikter; skaber regionale våben-

kapløb og dermed bliver denne specielle form for handelspolitik økonomisk kontraproduktiv, bl.a. fordi der efter våbensalg skal anvendes offentlige midler til fredsbevarende operationer i forbindelse med krige og store summer til løsning af flygtningeproblemerne. Menneskerettigheder spiller endnu ikke den store rolle for unionens store købmænd her i denne forbindelse.

I hvilken retning går udviklingen i de kommende år? Her kan Nobelfredsprisen 2012 være med til at skubbe EU i retning af mere diplomati, civil sikkerhed og fredssomlighed. Det er mit håb, at dette skrift vil være med til at skabe debat herom.

Europæiske fredsbevægelser

The Housmans World Peace Database - <http://www.housmans.info/wpd/>

Verdensfred Databasen indeholder kontaktoplysninger til mere end 3000 nationale og internationale organisationer rundt om i verden. Information til rådighed, omfatter organisationens navn og postadresse, sammen med en eller flere af følgende: telefonnummer, faxnummer, e-mail-adresse og hjemmeside-adresse. I de fleste tilfælde er der også en angivelse af arten af organisationen og dens områder af interesse, mange poster har også noter der giver yderligere oplysninger. Databasen indeholder fredssrelaterede organisationer, og dækker især græsrodsorganisationer og kampagner, der arbejder for fred og forsoning og mod årsagerne til krig, den indeholder også nogle store organisationer inden for beslægtede områder såsom miljø og menneskerettigheds kampagnearbejde

Litteratur

Hvis intet andet er nævnt, er alle publikationer online.

Lobbying Warfare : The arms industry's role in building a military Europe.
/ : Malte Luehmann. Corporate Europe Observatory, 2011. - 24 s.

Belgien: Jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2011 tot 31 december 2011. 2012. - 153 s.

Czech Republic, Ministry of Industry and Trade: 2011 Annual Report on the Control of Exports of Military Equipment, Small Arms for Civilian Use and Dual-Use Items and Technologies in the Czech Republic.

'The present Annual Report is a successor of the "Information on the Import, Export and Possession of Small Arms and Light Weapons in the Czech Republic" reports published between 2001 and 2003, later replaced by "Reports on the Control of Exports of Military Equipment",'

Ministry of Defence: Annual Report According to the Article 8 (2) of Council Common Position 2008/1944/CFSP defining Common Rules governing Control of Exports of Military Technology and Equipment NATIONAL REPORT OF FINLAND FOR 201, 2012. - 25 s.

- http://www.defmin.fi/haku?665_o=1&hae_x=0&hae_y=0&searchterms=EU-ohjelmat

Ministry of Defence: Slovenian import of military weapons and equipment in year 2011. - 3 s.

Ministry of Foreign Affairs, Estonia : Strategic Goods Commission Activity 2011. - 10 s.

Ministry of Foreign Affairs of Romania, Department for Export Controls – ANCEX Conventional Arms Division: Arms Export Controls : Annual report, 2011. - 59 s.

Holger Terp er redaktør af Fredsakademiet og har i en årrække beskæftiget sig med sikkerhedspolitiske emner, herunder de amerikanske kernevåbenfabrikkers historie og udvikling i perioden 1941-2011.

Terp, Holger: Nuclear Weapons Production in the US. 2011. - 426 s.

- http://www.fredsakademiet.dk/library/nuclear_weapon_plants.pdf